การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาผลการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตชายแดนไทย ลาว กัมพูชา ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

A Study of Current Situation and Needs for the Development Learning Outcomes and Learning Process of Basic Educational Schools in border of Thailand Loas and Cambodia with the entry into the ASEAN Community

ธีรชัย เนตรถนอมศักดิ์ (Teerachai Nethanomsak)*
ลัดดา ศิลาน้อย (Ladda Silanoi)**
อังคณา ตุงคะสมิต (Angkana Tungkasamit)***
สิทธิพล อาจอินทร์ (Sitthipon Art-in)****
ศิริพงษ์ เพียศิริ (Siribhong Bhiasiri)*****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาผลการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ของโรงเรียนในเขตชายแดนไทย ลาว กัมพูชา มีการดำเนินงานวิจัย 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการสำรวจสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการพัฒนาผลการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้เมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยเก็บข้อมูลกับครูและผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่มีพรมแดนติดกับประเทศลาวและกัมพูชา ได้แก่ จังหวัดบึงกาฬและศรีสะเกษ จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 89 คน ระยะที่ 2

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Assistance Professor Dr., Curriculum and Instruction Program, Faculty of Education, Khon Kaen University., Email: teenet@kku.ac.th

** รองศาสตราจารย์ ข้าราชการบำนาญ
Associate Processor, Pensioner., Email: ladda_si@kku.ac.th

*** รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Associate Processor, Dr., Social Studies Program, Faculty of Education, Khon Kaen University., Email: tangka@kku.ac.th

**** รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Associate Professor Dr., Curriculum and Instruction Program, Faculty of Education, Khon Kaen University., Email: asitthi@kku.ac.th

***** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Assistance Professor Dr., Curriculum and Instruction Program, Faculty of Education, Khon Kaen University., Email: sirbea@kku.ac.th

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

เป็นการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็น โดยทำการลงพื้นที่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ และศรีสะเกษเขต 2 รวมทั้งหมด 6 โรงเรียน ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่อให้ได้ข้อสรุปเชิงอุปนัย

สรุปผลการวิจัย

1) สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการพัฒนาผลการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้เมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน พบว่า มีการปฏิบัติในทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ($2.12 \leq \bar{X} \leq 3.21$) ทั้งด้านการกำหนดหลักสูตร ด้านองค์ประกอบหลักสูตร ด้านการนำหลักสูตรไปใช้และการบริหารจัดการหลักสูตร และด้านการประเมินหลักสูตร

2) ด้านความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการพัฒนาผลการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้เมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน พบว่า มีความต้องการสูงในทุกด้าน โดยมีจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่แสดงถึงความต้องการพัฒนามากกว่าร้อยละ 80 ในทุกรายการ

3) ผลการศึกษาภาคสนาม พบว่า สถานศึกษามีความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่บูรณาการเรื่องประชาคมอาเซียนไว้ในหลักสูตร ที่อยู่บนพื้นฐานของการสร้างความเข้มแข็งในชุมชนท้องถิ่น แล้วจึงเชื่อมโยงสู่มิติต่างๆ ของกลุ่มประเทศสมาชิกในประชาคมอาเซียน โดยใช้วัฒนธรรมของแต่ละประเทศเป็นสื่อกลางสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรและออกแบบการจัดการเรียนการสอน รวมถึงผลกระทบที่เกิด อีกทั้งประเด็นความรู้สึกของความร่วมมือและมิตรภาพ มากกว่าการเอาเปรียบหรือการแข่งขันที่นำไปสู่ความขัดแย้ง

คำสำคัญ : สภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็น, ผลการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้, ประชาคมอาเซียน

Abstract

This study was conducted to study a current situation and needs for the development learning outcomes and learning process of basic educational schools in border of Thailand Loas and Cambodia with the entry into the ASEAN community. The research methodology comprised of two phases. Phase one was the study of a current situation and needs for the development learning outcomes and learning process from teachers and students who officiate at basic educational schools in border of Thailand Loas and Cambodia, consisted of 89 school principles and teachers of Bueng Kan province and Si Sa Ket province, phase two was the depth study of a current situation and needs by field work in the basic educational schools under Bueng Kan and Si Sa Ket Primary Educational Service Area Office 2, consisted of 6 primary schools.The quantitative data analysis were average, percentage, mean and standard deviation while the qualitative data were analyzed by content analysis.

The results show that:

1) A current situation for the development learning outcomes and learning process in border of Thailand Loas and Cambodia with the entry into the ASEAN community show that there is practice in all aspects at the moderate level. ($2.12 \leq \bar{X} \leq 3.21$) such as Curriculum Amis, Curriculum Components, Curriculum Implementation, and Evaluation.

2) Needs for the development learning outcomes and learning process of basic educational schools in border of Thailand Loas and Cambodia with the entry into the ASEAN community show that there is high level in all aspects. The percentage of sample group show the need for the development learning outcomes and learning process more than 80 percentages in every aspect.

3) The data from field work show that the basic educational institution need the development of school based curriculum integrated the ASEAN community which based on building up community strength and connected to the other dimensions of ASEAN. Using the culture of each country as an important tool to develop the curriculum and instruction design. Including, the effect, the feeling of cooperation and friendship rather than taking advantage or competition that leads to conflict.

Keywords : current Situation & Needs, learning outcomes & learning process, ASEAN community

บทนำ

การก้าวเข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ตั้งแต่ปี 2558 ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงและนำมาสู่ผลกระทบทั้งในเชิงโอกาสและความท้าทายในหลายๆ ด้าน ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึงเป้าหมายหลักของการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน คือ "การเป็นตลาดและเป็นฐานการผลิตเดียวร่วมกัน จะมีการเคลื่อนย้ายสินค้าบริการ การลงทุน เงินทุน และแรงงานระหว่างประเทศในอาเซียนอย่างเสรี" ซึ่งหมายความว่า อาเซียน 10 ประเทศจะรวมกันเป็นหนึ่งเดียว ฉะนั้นการค้าขายสินค้าและบริการแต่ละประเทศสมาชิกจะขยายกว้างขึ้น (กลุ่มศึกษาข้อตกลงเขตการค้าเสรีภาคประชาชน : ออนไลน์) จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ประชาชนคนไทย โดยเฉพาะเยาวชนในระบบการศึกษาถือเป็นกลุ่มบุคคลที่ต้องได้รับผลกระทบอันใกล้โดยตรง การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงถือเป็นเครื่องมือสำคัญ

ในการเตรียมบุคลากรให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ ความร่วมมืออาเซียนด้านการศึกษา ถือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดตั้งประชาคมอาเซียนเช่นเดียวกัน ซึ่งมีเป้าหมายที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและการพัฒนาภูมิภาคอย่างยั่งยืน โดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งความร่วมมือระหว่างประเทศไทยด้านการศึกษานั้น เป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายโอกาสทางการศึกษา การยกระดับคุณภาพการศึกษา การนำโครงสร้างพื้นฐานสิ่งอำนวยความสะดวกและ

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

เทคโนโลยีการสื่อสารเข้ามารองรับการขยายโอกาสและการยกระดับคุณภาพให้เป็นการศึกษาตลอดชีวิต ตลอดจนการบริหารจัดการทางการศึกษาในเชิงคุณภาพ เพื่อสร้างประชาคมอาเซียนดินแดนแห่งความสงบสุข สันติภาพและมีความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน (สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กลุ่มประชาสัมพันธ์ สำนักงานรัฐมนตรี กระทรวงศึกษาธิการ, ม.ป.ป.) และจากผลการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2549) ยังพบว่า ประเทศในกลุ่มอาเซียนทุกประเทศให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งหวังให้การศึกษามีส่วนสำคัญในการขจัดความยากจนและการก้าวพ้นจากความด้อยพัฒนาทางเศรษฐกิจ ในขณะเดียวกันได้มุ่งหวังให้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการยกระดับศักยภาพการแข่งขันของประเทศในระดับสากล ทั้งนี้ทุกประเทศในกลุ่มอาเซียนมีฐานการปรับปรุงและพัฒนาการศึกษาของประเทศตั้งแต่ระดับกฎหมายสูงสุด แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมีการจัดทำกฎหมายว่าด้วยการศึกษาที่สอดคล้องรองรับ มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ทั้งนี้ สมเกียรติ วัฒนศิริชัยกุล (2553) ได้กล่าวถึง แผนยุทธศาสตร์ชาติเพื่อพัฒนาประเทศไทยก่อนเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในปี ค.ศ. 2015 ตามแผนยุทธศาสตร์การปรับระบบการศึกษาว่า การปรับเรื่องการศึกษาให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สร้างหลักสูตร (Course Syllabus) ที่แสดงถึงแก่นแท้ของการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ภายในห้องเรียนจะไม่เน้นเนื้อหามาก แต่ในห้องเรียนต้องฝึกผู้เรียนให้คิดเป็นระบบ พัฒนาการคิดเชิงวิพากษ์ และคิดเชิงวิเคราะห์ กระบวนการเหล่านี้ จะช่วยฝึกให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ กล้าคิด กล้าทำ และยอมรับทั้งความคิดเห็นจากผู้อื่น รวมไปถึงการประเมินผลที่ไม่เน้นเฉพาะเนื้อหา (Content) การใช้เวลาในห้องเรียนจะเพิ่มขึ้นสำหรับกระบวนการแสวงหาความรู้ที่เกิดจากการอภิปราย ถกเถียง วิพากษ์ วิเคราะห์ ประมวลผล สรุปบทเรียน สังเคราะห์แนวคิด จุดประกายประเด็นที่ท้าทาย ซึ่งเป็นการเตรียมพร้อมเข้าสู่สังคมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy)

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดบทบาท การดำเนินงานด้านต่างประเทศเชิงรุก โดยเป็นกระบวนการกระชับความสัมพันธ์และการขยายความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน และในภูมิภาคเอเชียภายใต้กรอบความร่วมมือด้านต่างๆ โดยเฉพาะกรอบความร่วมมือด้านการศึกษา เนื่องจากการศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนความเจริญรุ่งเรืองของประเทศไทย และภูมิภาคในกรอบความร่วมมือด้านการศึกษาอาเซียน ความร่วมมือมีความสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของประเทศสมาชิกอาเซียน ซึ่งประกอบไปด้วยการปรับปรุงเชิงปริมาณ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การขยายโอกาสทางการศึกษา การยกระดับคุณภาพการศึกษา การนำโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกและเทคโนโลยีการสื่อสารเข้ามารองรับ ตลอดจนการบริหารจัดการศึกษาเชิงคุณภาพและการจัดทำแผนการศึกษา (ASEAN, 2552 อ้างถึงใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1, 2553) เพื่อสนองนโยบายดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินโครงการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนในหลากหลายรูปแบบ ทั้งโครงการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน: Spirit of ASEAN เพื่อการเรียนรู้ในลักษณะเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ในเริ่มต้น 68 โรง และโรงเรียนเครือข่ายมากกว่า 500 แห่ง ซึ่งมีกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อการออกแบบและการจัดประสบการณ์ให้โรงเรียนได้ปฏิบัติจริง เน้นการพัฒนาความรู้และเสริมสร้างความเป็นพลเมืองอาเซียน เพื่อการเตรียมพร้อมสู่อาเซียน โดยมีเป้าหมายด้านคุณลักษณะของเด็กไทยที่จะพัฒนาสู่การเป็นประเทศอาเซียน ทั้งในด้านความรู้ ทักษะกระบวนการและเจตคติ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ, ออนไลน์) สถานศึกษาจำเป็นต้องจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความตระหนัก เห็นความสำคัญ มีเจตคติที่ดีเกี่ยวกับอาเซียน และมีทักษะพร้อมที่จะรวมกลุ่มสู่การเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มประเทศสมาชิก

การเตรียมพร้อมทางด้านการจัดการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงจำเป็นสำหรับสถานศึกษาทุกแห่ง แต่เมื่อพิจารณาถึงพื้นที่ในเชิงภูมิศาสตร์ที่อาจมีการเลื่อนไหลตามกระแสแห่งการเป็นประชาคมอาเซียน สถานศึกษาในเขตรอยต่อชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งได้แก่ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา ถือว่ามีผลกระทบสูงต่อการเปลี่ยนแปลง จึงมีความสำคัญจำเป็นที่จะต้องเร่งศึกษาถึงสภาพปัจจุบัน เพราะการรับรู้ ความเข้าใจ รวมทั้งความเคลื่อนไหวต่างๆ ของบุคคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในระดับขั้นพื้นฐาน รวมทั้งความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาในการพัฒนาผลการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของไทยที่มีการศึกษาในพื้นที่ ยังไม่มีการนำเสนอไว้อย่างชัดเจน ดังนั้น ผลที่ได้จากการศึกษาจึงจะนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลตรงตามสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ของโรงเรียนในเขตชายแดนไทย ลาว กัมพูชา
2. เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาผลการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ของโรงเรียนในเขตชายแดนไทย ลาว กัมพูชา

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร: ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครอบคลุมจังหวัดในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศลาว ได้แก่ จังหวัดบึงกาฬ และที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศกัมพูชา ได้แก่ จังหวัดศรีสะเกษ

2. ขอบเขตด้านพื้นที่การวิจัยภาคสนาม : พื้นที่การวิจัยเลือกจากสถานศึกษาที่มีที่ตั้งอยู่ในชุมชนที่มีผลกระทบสูงและมีความตื่นตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของท้องถิ่น โดยเป็นสถานศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนและตอนล่าง เขตละ 3 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 6 โรงเรียน โดยทำการสอบถามจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

3. ขอบเขตด้านเนื้อหาในการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็น : ครอบคลุมในด้านการกำหนดหลักสูตร ด้านองค์ประกอบหลักสูตร ด้านการนำหลักสูตรไปใช้และบริหารจัดการหลักสูตร และด้านการประเมินหลักสูตร

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สภาพปัจจุบัน หมายถึง ระดับของการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาผลการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้เมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนที่ติดเขตชายแดนลาวและกัมพูชา โดยครอบคลุมในด้านการกำหนดหลักสูตร ด้านองค์ประกอบหลักสูตร ด้านการนำหลักสูตรไปใช้และบริหารจัดการหลักสูตร และด้านการประเมินหลักสูตร

2. ความต้องการจำเป็น หมายถึง ร้อยละของจำนวนผู้ให้ข้อมูลที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาผลการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้เมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ในด้านการกำหนดหลักสูตร ด้านองค์ประกอบหลักสูตร ด้านการนำหลักสูตรไปใช้และบริหารจัดการหลักสูตร และด้านการประเมินหลักสูตร

3. ผลการเรียนรู้ หมายถึง ความคาดหวังของครูผู้สอนในฐานะผู้ออกแบบหลักสูตรรายวิชาภายใต้หลักสูตรสถานศึกษาที่ยึดตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ที่มีต่อตัวผู้เรียนเมื่อเรียนจบรายวิชา โดยครอบคลุมคุณลักษณะของความคาดหวัง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะกระบวนการ และด้านเจตคติ

4. กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การออกแบบการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับนักเรียน ในรายวิชาที่ครูรับผิดชอบสอน ครอบคลุมตั้งแต่การวิเคราะห์หลักสูตร การกำหนดผลการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ โครงสร้างรายวิชา ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

5. โรงเรียนในเขตชายแดนไทย ลาว กัมพูชา หมายถึง สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ที่มีสถานที่ตั้งของสถานศึกษาอยู่ในเขตอำเภอที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และประเทศราชอาณาจักรกัมพูชา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างการวิจัย

1.1 กลุ่มตัวอย่างสำหรับการสำรวจในเชิงปริมาณ ได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) โดยในระดับจังหวัดได้คัดเลือกอำเภอที่มีพรมแดนติดประเทศเพื่อนบ้าน จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่ายเพื่อให้ได้โรงเรียนที่เป็นตัวแทน หน่วยย่อยที่สุดของกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหาร และครู มีโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ จำนวน 8 โรงเรียน และโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 2 จำนวน 5 โรงเรียน รวมจำนวนผู้บริหารและครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 89 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นพื้นที่การวิจัยภาคสนาม เลือกจากสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนที่มีผลกระทบสูงและมีความตื่นตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เป็นสถานศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนและตอนล่าง เขตละ 3 โรงเรียน โดยทำการสอบถามจากผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ได้สถานศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมายการวิจัยที่เป็นสถานศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จำนวน 3 โรงเรียน จากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 2 และในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จำนวน 3 โรงเรียน จากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

2. ขั้นตอนการวิจัยและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีวิจัย โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ และการวิจัยคุณภาพใช้การศึกษาภาคสนามด้วยการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีการดำเนินงานวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน ในแต่ละขั้นตอนมีการดำเนินงานการวิจัย และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.1 การสำรวจสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการพัฒนาผลการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้เมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

2.1.1 ศึกษาเอกสารและสารสนเทศเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและประชาคมอาเซียน จากนั้นได้กำหนดวัตถุประสงค์และประเด็นข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการพัฒนาผลการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้เมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

2.1.2 แล้วจัดทำร่างแบบสอบถามเพื่อสำรวจสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการพัฒนาผลการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรูเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้การตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์และข้อคำถาม (Index of Objective Congruence : IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พร้อมทั้งทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2.1.3 นำแบบสอบถามทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำไปทดลองใช้กับผู้บริหารและครูในโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย โดยมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง กล่าวคือ เป็นครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในเขตจังหวัดชายแดนไทย ได้แก่ ครูผู้สอนที่กำลังศึกษาต่อในระดับปริญญาโทสาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จำนวน 40 คน จากนั้นนำมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α-Coefficient) ด้วยวิธีประมาณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.81 แบบสอบถามสภาพปัจจุบันมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งระดับการวัดเป็น 5 ระดับ คือ มีการปฏิบัติมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ส่วนการสอบถามความต้องการจำเป็น เป็นแบบตรวจสอบรายการ ที่แบ่งเป็น 2 รายการ คือ ต้องการและไม่ต้องการ

2.1.4 นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย โดยประสานงานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการเก็บข้อมูลกับโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย

2.2 การศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการพัฒนาผลการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้เมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

2.2.1 ศึกษาผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 เพื่อกำหนดกรอบประเด็นคำถามเพื่อการศึกษาภาคสนามกับกลุ่มตัวอย่างการวิจัย โดยมุ่งเน้นในคำตอบที่แสดงถึงทัศนคติ มุมมอง วิธีคิด แนวปฏิบัติ ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาผลการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้เพื่อรองรับประชาคมอาเซียนของสถานศึกษา

2.2.2 เตรียมตัวเข้าสู่สนามการวิจัย โดยการพบปะเบื้องต้นกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อแนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์ และนัดหมายการเก็บข้อมูล

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

2.2.3 ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูล ในเขตพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดบึงกาฬ

2.2.4 บันทึกข้อมูลและจัดพิมพ์บทสัมภาษณ์ การสนทนา จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อสรุปตามกรอบประเด็นของข้อคำถาม

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลที่ได้จากการศึกษาพื้นที่วิจัยด้วยวิธีเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ด้วยวิธีการแบบอุปนัย เพื่อให้ได้ข้อสรุปในเชิงความเหมือนและความแตกต่าง ตามกรอบประเด็นของข้อคำถาม และทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการทำ Member Checking ระหว่างผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย

ผลการวิจัย

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการพัฒนาผลการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้เมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน พบว่า ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏดังนี้

1.1.1 ด้านการกำหนดหลักสูตร พบว่า โรงเรียนมีการปฏิบัติในระดับปานกลางทุกรายการ โดยรายการที่โรงเรียนมีระดับการปฏิบัติสูงสุด คือ “โรงเรียนมีนโยบายในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนรู้เมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนโดยวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานอย่างรอบด้าน เช่น ความต้องการของชุมชน ผู้เรียน และธรรมชาติของเนื้อหาสาระในหลักสูตร เป็นต้น” อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$= 3.21, S.D. = 1.092) ส่วนรายการที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือ “การนำประเด็นเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนมาวิเคราะห์และเชื่อมโยงให้เห็นถึงความสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน” อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 2.73, S.D. = 1.085)

1.1.2 ด้านองค์ประกอบหลักสูตร พบว่า ในภาพรวมโรงเรียนมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง โดยรายการที่โรงเรียนมีระดับการปฏิบัติสูงสุด คือ “มีการกำหนด ทบทวนวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายให้รองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน” อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 2.83, S.D. = 1.058) ส่วนรายการที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือ “การระบุเวลาเรียน/หน่วยกิต ในรายวิชาเพิ่มเติม/กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน ตามเกณฑ์การจบหลักสูตรของโรงเรียนไว้อย่างชัดเจนและสอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตรของโรงเรียน” อยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ = 2.24, S.D. = 1.077)

1.1.3 ด้านการนำหลักสูตรไปใช้และบริหารจัดการหลักสูตร พบว่า ในภาพรวมโรงเรียนมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง โดยรายการที่โรงเรียนมีระดับการปฏิบัติสูงสุด คือ “ครูสร้างบรรยากาศที่ดี ในการส่งเสริมการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในชั้นเรียน” อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.19, SD = 0.952) ส่วนรายการที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือ “การเตรียมการวิจัยเพื่อปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา เมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน” อยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ = 2.24, S.D. = 1.023)

1.1.4 ด้านการประเมินหลักสูตร พบว่า ในภาพรวมโรงเรียนมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง โดยรายการที่โรงเรียนมีระดับการปฏิบัติสูงสุด คือ “โรงเรียนมีการวางแผนออกแบบการประเมินหลักสูตร” อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 2.74, S.D. = 1.113) ส่วนรายการที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือ “โรงเรียนมีการประเมินการใช้หลักสูตรที่บูรณาการประชาคมอาเซียน” อยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ = 2.12, S.D. = 0.987)

1.2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการพัฒนาผลการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน แสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการพัฒนาผลการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน

รายการประเมิน	ต้องการ (%)	ไม่ต้องการ (%)
ด้านการกำหนดหลักสูตร 1) การกำหนดนโยบายและแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนรู้เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนที่ชัดเจนและสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ	89 (100.00)	0 (0.00)
2) การส่งเสริมให้มีภาคีเครือข่ายทางการศึกษา เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนรู้เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนทั้งภาครัฐและเอกชน	88 (98.88)	1 (1.12)
3) มีนโยบายในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนรู้เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนโดยวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานอย่างรอบด้าน เช่น ความต้องการของชุมชน ผู้เรียน และธรรมชาติของเนื้อหาสาระในหลักสูตร เป็นต้น	89 (100.00)	0 (0.00)
4) การศึกษาข้อมูลของประเทศเพื่อนบ้านในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาสู่ประชาคมอาเซียนของตนเอง	87 (97.75)	2 (2.25)
5) การสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียน	89 (100.00)	0 (0.00)
6) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนที่ได้รับจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในการจัดการศึกษาของโรงเรียน	89 (100.00)	0 (0.00)
7) การรับรู้นโยบายเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาสู่ประชาคมอาเซียน	88 (98.88)	1 (1.12)
8) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาสู่ประชาคมอาเซียน	89 (100.00)	0 (0.00)
9) การเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาสู่ประชาคมอาเซียน	89 (100.00)	0 (0.00)

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

รายการประเมิน	ต้องการ (%)	ไม่ต้องการ (%)
10) การนำความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน มาบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้/ระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้	89 (100.00)	0 (0.00)
11) การนำความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน มาจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ	89 (100.00)	0 (0.00)
12) การนำความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน มาใช้ในการกำหนดหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดรับมาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ โครงสร้างหลักสูตร เกณฑ์การวัดและการประเมินผล	88 (98.88)	1 (1.12)
13) การนำประเด็นเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนมาวิเคราะห์และเชื่อมโยงให้เห็นถึงความสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน	88 (98.88)	1 (1.12)
ด้านองค์ประกอบหลักสูตร 14) การกำหนด ทบทวนวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายสู่ประชาคมอาเซียน	85 (95.51)	4 (4.49)
15) การวิเคราะห์พฤติกรรมชี้วัดที่แสดงถึงสมรรถนะของผู้เรียนที่สอดคล้องกับหลักสูตร และเอื้อต่อประชาคมอาเซียน	87 (97.75)	2 (2.25)
16) การวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมชี้วัดที่แสดงถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนที่สอดคล้องกับหลักสูตรและเอื้อต่อประชาคมอาเซียน	89 (100.00)	0 (0.00)
17) การกำหนดสัดส่วนเวลาในการสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับอาเซียนเข้าไปในการจัดสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ ทุกระดับชั้น	88 (98.88)	1 (1.12)
18) การกำหนดสัดส่วนเวลาในรายวิชาเพิ่มเติมหรือในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่เอื้อต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน	87 (97.75)	2 (2.25)
19) รายวิชาเพิ่มเติมที่แสดงถึงการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน	87 (97.75)	2 (2.25)
20) การระบุกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พร้อมทั้งระบุเวลาเรียน ที่แสดงถึงการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน	88 (98.88)	1 (1.12)
21) การระบุผลการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ ในรายวิชาเพิ่มเติม ที่แสดงถึงการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน	88 (98.88)	1 (1.12)
22) การกำหนดสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเป็นประชาคมอาเซียนสอดแทรก อยู่ในคำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน	87 (97.75)	2 (2.25)
23) การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่เอื้อต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน	88 (98.88)	1 (1.12)
24) การระบุเวลาเรียน/หน่วยกิต ในรายวิชาเพิ่มเติม/กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน ตามเกณฑ์การจบหลักสูตรของโรงเรียนไว้อย่างชัดเจนและสอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตรของโรงเรียน	87 (97.75)	2 (2.25)

ด้านการนำหลักสูตรไปใช้และบริหารจัดการหลักสูตร 25) การแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนา/ปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน	87 (97.75)	2 (2.25)
26) การจัดเตรียม/ระดมทรัพยากรในด้านต่างๆ เพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน	87 (97.75)	2 (2.25)
27) การจัดแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน	87 (97.75)	2 (2.25)
28) การนิเทศ กำกับ ติดตาม การใช้หลักสูตร เพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน	87 (97.75)	2 (2.25)
29) การเสริมสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการประชาคมอาเซียน	87 (97.75)	2 (2.25)
30) เครือข่ายวิชาการเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน	87 (97.75)	2 (2.25)
31) การวัดและประเมินผลในระดับชั้นเรียนและระดับสถานศึกษา ในเนื้อหาสาระเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน ตามแนวการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน	88 (98.88)	1 (1.12)
32) การบริหารงานวิชาการ เพื่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน	87 (97.75)	2 (2.25)
33) การกำหนดโครงการประจำของโรงเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะผู้เรียน ให้พร้อมสู่ประชาคมอาเซียน	87 (97.75)	2 (2.25)
34) แหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ภายนอก	86 (96.63)	3 (3.37)
35) การประชุมกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครอง หรือให้เกิดความร่วมมือในประชาคมอาเซียน	86 (96.63)	3 (3.37)
36) การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ที่บูรณาการเรื่องประชาคมอาเซียนในทุกสาระการเรียนรู้	88 (98.88)	1 (1.12)
37) การสร้างบรรยากาศที่ดี ในการส่งเสริมการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในชั้นเรียน	88 (98.88)	1 (1.12)
38) การวัดและประเมินผลที่หลากหลายสอดคล้องกับกิจกรรมตามตัวชี้วัด หรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่กำหนดขึ้น	88 (98.88)	1 (1.12)
39) การเตรียมการวิจัยเพื่อปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน	89 (100.00)	0 (0.00)
ด้านการประเมินหลักสูตร 40) การมีเอกสารหลักสูตรเพื่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและการประเมินเอกสารหลักสูตรดังกล่าวก่อนนำไปใช้	89 (100.00)	0 (0.00)
41) การประเมินการใช้หลักสูตรที่บูรณาการประชาคมอาเซียน	89 (100.00)	0 (0.00)
42) การประเมินสัมฤทธิผลของหลักสูตรที่บูรณาการประชาคมอาเซียน	89 (100.00)	0 (0.00)

43) การวางแผนการประเมินหลักสูตรทั้งระบบ	89 (100.00)	0 (0.00)
44) การกำหนดวัตถุประสงค์ในการประเมินหลักสูตรที่ชัดเจน	89 (100.00)	0 (0.00)
45) การวางแผนออกแบบการประเมินหลักสูตร	89 (100.00)	0 (0.00)
46) การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง	89 (100.00)	0 (0.00)
47) การดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีเกณฑ์การประเมินหลักสูตรที่ชัดเจน	89 (100.00)	0 (0.00)
48) การนำผลการประเมินหลักสูตร มาปรับปรุงด้านการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการประชาคมอาเซียน	89 (100.00)	0 (0.00)
49) การนำผลการประเมินหลักสูตร ประชาสัมพันธ์ชี้แจงให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ	89 (100.00)	0 (0.00)
50) ทุกฝ่าย ได้แก่ นักเรียน ครู ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีส่วนร่วมในการประเมินหลักสูตร	88 (98.88)	1 (1.12)

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการพัฒนาผลการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้เมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความต้องการสูง โดยในทุกรายการและทุกด้าน มีจำนวนร้อยละที่แสดงถึงความต้องการพัฒนาในมากกว่าร้อยละ 80 ทุกรายการ

1.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภาคสนามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการพัฒนาผลการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน

1.3.1 สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานของโรงเรียนเพื่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จากการสนทนากลุ่มครูและผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่ชายแดนไทยที่ติดกับประเทศลาวและกัมพูชา พบว่า

1) การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกันระหว่างสถานศึกษาสองประเทศ ในลักษณะของการศึกษาดูงาน และการแลกเปลี่ยนครู นักเรียน รวมถึงการช่วยเหลือในด้านต่างๆ ในฐานะประเทศเพื่อนบ้าน

2) ได้รับข้อมูลข่าวสาร และแนวนโยบายเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

3) สถานศึกษามีการสร้างความเข้าใจร่วมกัน จากแนวนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา โดยมีการดำเนินงานในลักษณะต่างๆ เช่น การกำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี การปรับหลักสูตรสถานศึกษา การบูรณาการในรายวิชาต่างๆ รวมทั้งการสื่อสารสู่ชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน เป็นต้น

4) มีการสร้างบรรยากาศในเชิงกายภาพเกี่ยวกับประเทศในกลุ่มประชาคมอาเซียนในสถานศึกษา เช่น การจัดป้ายนิเทศเพื่อให้ข้อมูลของประเทศเพื่อนบ้าน การสื่อสารภาษาประเทศเพื่อนบ้านง่ายๆ การจัดนิทรรศการให้ความรู้ เป็นต้น

5) ในบางสถานศึกษามีการปรับวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญในประเด็น ของประชาคมอาเซียนมาเป็นจุดเน้นสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา

1.3.2 ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการศึกษาสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียน เมื่อวิเคราะห์จากสภาพการดำเนินงานที่ครูและผู้บริหารสถานศึกษาได้ให้ข้อมูลไว้ พบว่า

1) ยังไม่มีการบูรณาการเรื่องประชาคมอาเซียนในหลักสูตรสถานศึกษา และการวางแผนและการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรม

2) การปฏิบัติงานของครูเพื่อการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน ยังเป็นการปฏิบัติงานตามคำสั่ง ยังไม่ได้เกิดจากแรงผลักภายในหรือการตระหนักถึงความสำคัญที่เกิดขึ้นจากตนเอง

3) ปัญหาด้านการสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษของบุคลากรในสถานศึกษา ถือเป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะทางภาษาให้กับนักเรียน รวมทั้งการติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานต่างประเทศของสถานศึกษา และการสืบค้นข้อมูลต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาสู่ประชาคมอาเซียน

4) งบประมาณในการเตรียมความพร้อมของสถนาศึกษาเพื่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ในฐานะที่เป็นสถานศึกษาที่มีพื้นที่อยู่ติดชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน ถือว่ายังขาดการสนับสนุนอยู่มาก โดยเฉพาะโครงการและกิจกรรมที่ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างสองประเทศ ทางฝั่งไทยยังต้องเป็นผู้สนับสนุนเกือบทั้งหมด เพราะเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านแล้ว แม้ว่าทางประเทศไทยจะยังขาดงบประมาณที่เพียงพอ แต่ก็ยังมีความพร้อมมากกว่าประเทศเพื่อนบ้านในหลายๆ ด้าน

5) ปัญหาการดำเนินกิจกรรมเพื่อความร่วมมือระหว่างสองประเทศยังมีช่องว่างของการดำเนินงานภายใต้การบริหารและระบบการปกครอง ที่มีผลต่อการกำหนดระเบียบราชการระหว่างสองประเทศ ทั้งจากฝั่งประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน ที่ทำให้ในหลายกิจกรรมมีความล่าช้า หรือไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นทางการ

6) ทัศนคติของคนฝั่งไทยที่มีต่อประเทศเพื่อนบ้าน ยังมีทัศนะว่าเรามีสภาพที่ดีกว่าประเทศเพื่อนบ้าน โดยพิจารณาเฉพาะมิติในเชิงกายภาพ และสภาพทางเศรษฐกิจเป็นหลัก แต่การพิจารณาถึงมิติของการพัฒนาทรัพยากรบุคคลอาจยังไม่ได้คำนึงถึงเท่าที่ควร เช่น จิตสำนึกของการรักษ์ท้องถิ่น การเห็นคุณค่าของอาชีพในท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญที่จะต้องเกิดความเข้มแข็งภายในท้องถิ่นของตนเองก่อน ไม่เช่นนั้นแล้วความร่วมมือเพื่อสร้างความเข้มแข็งร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านคงเกิดขึ้นได้ยากหรือมีความยั่งยืนได้ยาก

7) ผู้บริหารสถานศึกษายังไม่สามารถเป็นผู้นำ รวมถึงการเป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษาในด้านความรู้และทักษะเชิงวิชาการ เกี่ยวกับการบูรณาการเรื่องของอาเซียนไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา

8) การเชื่อมโยงเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนกับบริบทของการดำเนินชีวิตจริงยังขาดการวิเคราะห์อย่างเป็นรูปธรรมในระดับของชุมชนท้องถิ่น ส่งผลให้การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ของสถานศึกษาขาดชีวิตชีวา แยกส่วน และไม่เกิดความตระหนักเท่าที่ควร ทำให้มองเรื่องของการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนเป็นเรื่องของผลกระทบทางลบที่จะเกิดขึ้นกับประเทศไทย มากกว่าการมองความร่วมมือกันในระดับภูมิภาค เช่น ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ การค้าประเวณี ยาเสพติด โรคติดต่อ เป็นทัศนคติเชิงลบของคนฝั่งไทยที่มีต่อประเทศเพื่อนบ้าน การมองภาพของความร่วมมือจึงยังไม่ชัดเจน

1.3.3 ความต้องการในการสนับสนุนเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียน พบว่าเสียงสะท้อนจากครูและผู้บริหารสถานศึกษาของประเทศไทยที่อยู่ติดกับพื้นที่จังหวัดชายแดนลาวและกัมพูชา ได้แสดงถึงความต้องการต่างๆ คือ

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

1) สถานศึกษาต้องการกรอบหรือโครงสร้างที่ชัดเจนเกี่ยวกับการบูรณาการเรื่องอาเซียนไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา รวมถึงแนวปฏิบัติที่ชัดเจนของการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอนเพื่อรองรับสู่การเป็นประชาคมอาเซียนอย่างเป็นรูปธรรม

2) กระทรวงศึกษาธิการควรพัฒนาสื่อต้นแบบเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน ให้กับสถานศึกษา ให้สามารถนำไปใช้ได้ทันทีและทันต่อเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างทันท่วงที

3) ในระดับนโยบายของประเทศ รัฐบาลของทั้งสองประเทศควรมีการสร้างความตกลงร่วมกันที่ชัดเจนเกี่ยวกับแนวปฏิบัติของการร่วมมือทางการศึกษา ตั้งแต่ระดับกระทรวงศึกษาธิการ จนถึงระดับผู้ปฏิบัติในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความชัดเจน ลดอุปสรรค และขั้นตอนต่างๆ เช่น นโยบายของการแลกเปลี่ยนครูและบุคลากรทางการศึกษา การแลกเปลี่ยนนักเรียน การสร้างความตกลงในการร่วมมือกันในทางวิชาการในระดับสถานศึกษา เป็นต้น

1.3.4 การมองภาพอนาคตเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนกับการจัดการศึกษาในโรงเรียน พบว่า ประเด็นที่แสดงถึงมุมมองร่วมกันเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของครูและผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนของสถานศึกษา แสดงถึงความมุ่งหวังดังนี้

1) วัฒนธรรมของแต่ละประเทศถือเป็นความภาคภูมิใจของคนในชาตินั้น การสื่อสารผ่านวัฒนธรรมอันดีงาม ไม่จำเป็นต้องใช้ภาษาในการสื่อสารก็สามารถเข้าใจได้ การใช้วัฒนธรรมของแต่ละประเทศเข้ามาเป็นสื่อกลางในการเรียนรู้และอยู่ร่วมกันของกลุ่มประเทศสมาชิก ถือเป็นภาพสำคัญที่ควรเกิดขึ้นกับเยาวชนทุกชาติสมาชิก

2) ความร่วมมือของประเทศสมาชิกในกลุ่มอาเซียนยังคงเพิ่มระดับความร่วมมือต่อไปในอนาคต แม้ว่าจะดำเนินไปอย่างค่อยเป็นค่อยไปก็ตาม ดังนั้น การศึกษายังคงต้องเป็นกลไกสำคัญในการเตรียมคนสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างต่อเนื่องต่อไป

3) การส่งเสริมการศึกษาของประเทศไทย ต้องทบทวนถึงความคุ้มค่าที่เกิดขึ้นในการพัฒนาคนโดยเฉพาะในระดับรากหญ้า เพราะเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านแล้ว แม้ว่าในเชิงความก้าวหน้าและทันสมัยทางกายภาพของสิ่งแวดล้อมทางการศึกษาของประเทศไทยจะมีความพร้อมมากกว่า แต่เมื่อพิจารณาถึงคุณลักษณะของเยาวชนในสถานศึกษากับพบว่าเขามีสำนึกถึงความเป็นชาติ และการมีทัศนคติเชิงบวกกับประเทศไทยที่ชัดเจนกว่าเมื่อเทียบกับฝั่งเรา ดังนั้น การสร้างอัตลักษณ์ รวมถึงสำนึกที่มีร่วมกันของคนไทยที่เข้มแข็ง จึงถือเป็นภาพอนาคตสำคัญที่สถานศึกษาต้องยึดถือเป็นความต้องการและความสำคัญจำเป็นที่นำไปสู่การวางแผนการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน ทั้งในระดับหลักสูตรและแผนการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน

4) สถานศึกษาถือเป็นหน่วยงานราชการท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับชุมชน และสามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่นของประเทศเพื่อนบ้านได้อย่างเป็นรูปธรรมมากที่สุด การกระจายอำนาจของงานการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะทางด้านความร่วมมือทางการศึกษาจึงเป็นบทบาทสำคัญของสถานศึกษาที่จะเกิดขึ้นต่อไปอย่างต่อเนื่อง รวมถึงกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสองประเทศที่จะมีการแลกเปลี่ยนกันอย่างหลากหลายและต่อเนื่องมากขึ้น

5) คณะครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ ในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบในการผลิตครู จะมีการเตรียมความพร้อมนักศึกษาครูให้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการบูรณาการเรื่องประชาคมอาเซียนในการจัดการศึกษาในรูปแบบต่างๆ เช่น การปรับสูตรครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน การแลกเปลี่ยนอาจารย์และนักศึกษาระหว่างประเทศในกลุ่มสมาชิก การลงทะเบียนเรียนรายวิชารวมถึงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในประเทศเพื่อนบ้าน เป็นต้น

6) การปฏิรูปการศึกษาต้องควบคู่กับการปฏิรูปนักการเมือง สังคมจึงจะเกิดการปฏิรูปได้ เพราะการศึกษาเป็นกลไกของการพัฒนาสังคมให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม ดังนั้น ถ้าการศึกษาถูกใช้เป็นเครื่องมือในเชิงอำนาจของนักการเมืองบางกลุ่ม สังคมย่อมไม่เกิดการปฏิรูปได้อย่างแท้จริง ดังนั้นความร่วมมือในระดับภูมิภาคอาเซียนที่ไม่มีผลประโยชน์แอบแฝงย่อมเกิดขึ้นได้ยากเช่นกัน

1.3.5 ทัศนคติที่มีต่อความร่วมมือระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในการจัดการศึกษา สู่ประชาคมอาเซียน พบว่าทั้งครูและผู้บริหารสถานศึกษามีมุมมองที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับท่าทีที่ควรมีต่อกันทั้งจากฝั่งไทยและประเทศเพื่อนบ้านในประเด็นต่างๆ คือ

1) ด้วยลักษณะเฉพาะของสถานศึกษาที่มีหน้าที่ในการพัฒนาคน ซึ่งมีพื้นที่อาศัยอยู่ติดชายแดนระหว่างสองประเทศ การจัดการความรู้สึก หรือมุมมองที่มีต่อความสัมพันธ์ รวมถึงความร่วมมือของประชาชนทั้งสองประเทศที่มีพรมแดนติดกัน จึงเป็นบทบาทสำคัญของสถานศึกษาที่ต้องไวต่อการรับรู้ และเชื่อมโยงสู่การปลูกฝังผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นมิติทางประวัติศาสตร์ การเมืองการปกครอง ไม่ให้มาเป็นเงื่อนไขในการสร้างความขัดแย้งเกิดขึ้นกับคนสองประเทศ เพราะในความรู้สึกพื้นฐานของคนในพื้นที่ต่างมีความผูกพันในฐานะญาติมิตรที่มีการติดต่อและเชื่อมความสัมพันธ์กันผ่านกิจกรรมต่างๆ โดยไม่มีเส้นพรมแดนเป็นอุปสรรคแต่อย่างใดเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว

2) ประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะหน่วยงานและประชาชนที่อยู่ติดพรมแดนกับไทย ค่อนข้างมีทัศนคติที่ดีต่อประเทศไทย และยึดถือไทยเป็นแบบอย่างของการพัฒนาในหลายเรื่อง ดังนั้น ในฝั่งของไทยเองต้องตระหนักอย่างมากในเรื่องของความรู้สึกในเชิงความร่วมมือ ที่จะต้องไม่ให้ประเทศเพื่อนบ้านขาดความไว้วางใจ หรือมุ่งหวังผลประโยชน์หรือการเอาเปรียบกับประเทศเพื่อนบ้าน รวมถึงความรู้สึกของการแก่งแย่งทรัพยากร

สรุปและอภิปรายผล

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการพัฒนาผลการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้เมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน พบว่า สภาพปัจจุบันของการปฏิบัติ ในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งด้านการกำหนดหลักสูตร ด้านองค์ประกอบหลักสูตร ด้านการนำหลักสูตรไปใช้และการบริหารจัดการหลักสูตร และด้านการประเมินหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554) ที่พบว่า สภาพปัจจุบันโดยทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินงานของสถานศึกษาเพื่อรองรับสู่ประชาคมอาเซียน พบว่า ยังอยู่ในระดับของการเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน โดยการพัฒนาตนเอง เข้ารับการอบรม การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับพื้นฐาน ประชาคมอาเซียนและวัฒนธรรมของอาเซียน

การศึกษาจากหนังสือเอกสารและข้อมูลจาก อินเทอร์เน็ต การเรียนรู้ภาษาในประชาคมอาเซียน แต่การดำเนินงานในเชิงของปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมยังเป็นที่ต้องดำเนินการต่อไป โดยสะท้อนมาจากข้อเสนอของความต้องการว่า ควรมีการพัฒนาครูให้ความรู้กับครูทุกคนเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของประชาคมอาเซียน การเรียนรู้ภาษา ในประชาคมอาเซียน การพัฒนาครูให้สามารถนำไป บูรณาการในการจัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ การเปิดสอนสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมให้กับนักเรียน การพัฒนาครูให้สามารถสื่อสารโดยใช้ภาษาในประชาคมอาเซียน รวมถึงการตรวจสอบความรู้เข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาเรื่องประชาคมอาเซียน และเช่นเดียวกับผลการวิจัย ของประวีณา ดาขุนทด และต้องลักษณ์ บุญธรรม (2560) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นของการบริหารเครือข่ายชุมชนสัมพันธ์ของสถานศึกษาระดับประถมศึกษาสู่ประชาคมอาเซียน จังหวัดปทุมธานี ที่พบว่า สภาพการปฏิบัติที่เป็นอยู่จริงในการบริหารเครือข่ายภาพรวมยังอยู่ในระดับปานกลาง และยังสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ภารดี อนันต์นาวี (2557) ที่ทำการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางพัฒนาการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกสู่อาเซียน ที่ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกสู่อาเซียน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง จากผลการวิจัยในภาพรวมจึงกล่าวได้ในทิศทางเดียวกันว่า สภาพปัจจุบันของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับการดำเนินงานในด้านต่างๆ เพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนยังอยู่ในระดับปานกลาง

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการพัฒนาผลการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้เพื่อรองรับประชาคมอาเซียนของโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย พบว่า มีความต้องการสูง โดยในทุกรายการและทุกด้าน โดยมีจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่แสดงถึงความต้องการพัฒนามากกว่าร้อยละ 80 ในทุกรายการสอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (ออนไลน์) ที่พบว่าสถานศึกษามีความต้องการในการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อรองรับสู่การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในหลากหลายประเด็น โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ อาทิเช่น 1) การพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน ด้วยวิธีการที่หลากหลายด้วยการบูรณาการทุกกลุ่ม สาระการเรียนรู้ การพัฒนาปรับกระบวนทัศน์การพัฒนาครู การส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในกิจกรรมอาเซียน 2) การมอบหมายให้ครูทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้สอดแทรกการเรียนรู้ ประชาคมอาเซียน เข้าไปใช้ในการเรียนการสอบ การจัดทำแผนการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมต่างๆ 3) การจัดให้มีห้องเรียนศูนย์อาเซียน ชมรมอาเซียน การเปิดหลักสูตรวิชาอาเซียนศึกษา พร้อมทั้งพัฒนาครูทั้งโรงเรียนให้ ตระหนักถึงความสำคัญและหาวิธีให้ความรู้แก่ผู้เรียน ในการนำนักเรียนเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เป็นต้น และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พัสสกรณ์ วิวรรธมงคล (2559) ที่ทำการศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สู่ประชาคมอาเซียนในโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน ที่พบว่าครูผู้สอนมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ โดยด้านที่มีความต้องการมากที่สุดคือด้านการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนรองลงมาได้แก่ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่เน้นอาเซียน

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภาคสนามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการพัฒนาผลการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน ได้สะท้อนภาพของแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อรองรับประชาคมอาเซียนของโรงเรียนในเขตชายแดนไทย ลาว กัมพูชา คือ สถานศึกษามีความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่บูรณาการเรื่อง

ประชาคมอาเซียนไว้ในหลักสูตร แต่ยังขาดแนวทางและกรอบการพัฒนาที่ชัดเจน ทั้งนี้ฐานคิดสำคัญของการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรต้องอยู่บนพื้นฐานของการสร้างความเข้มแข็งในชุมชนท้องถิ่นให้เกิดขึ้นเป็นหลัก และเชื่อมโยงสู่มิติต่างๆ ของกลุ่มประเทศสมาชิกในประชาคมอาเซียน โดยใช้วัฒนธรรมของแต่ละประเทศเป็นสื่อกลางสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรและออกแบบการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ตวง อันทะไชย (2559) ที่กล่าวว่า หากจะเตรียมคนไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียนได้อย่างมีพลังและสามารถแข่งขันได้ทุกมิติ จำเป็นต้องมีการปฏิรูปหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนของประเทศโดยด่วนที่สุดและต้องถือเป็นวาระสำคัญที่สุด และในส่วนของผลการวิจัยที่ยังพบว่า แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนในสถานศึกษา ที่ต้องมีการเชื่อมโยงระหว่างวิถีชีวิตประจำวันกับผลกระทบที่เกิดขึ้นเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ทั้งนี้สถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับประเด็นความรู้สึกของความร่วมมือและมิตรภาพ มากกว่าการเอาเปรียบหรือการแข่งขันที่นำไปสู่ความขัดแย้ง ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับการศึกษาของ เสาวภา งามประมวญ (2558) ที่ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสร้างการรับรู้อัตลักษณ์การเป็นประชาชนในประชาคมอาเซียนกับการตระหนักถึงผลประโยชน์แห่งชาติ โดยมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประเทศไทย ลาวและมาเลเซีย ที่พบว่า เรื่องของการเคารพซึ่งกันและกันในเอกราชอธิปไตย ความเท่าเทียมแห่งดินแดนและเอกลักษณ์ประจำชาติของทุกชาติในอาเซียน และการระงับความแตกต่างหรือข้อพิพาทโดยสันติวิธีในอาเซียน เป็นเรื่องที่มีการตระหนักอยู่ในระดับมากทั้งในประเทศไทย ลาว และมาเลเซีย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) สถานศึกษาควรมีการส่งเสริมฐานความเข้มแข็งของบุคลากรทางการศึกษา ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติในการรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษา ในฐานะที่เป็นหน่วยงานหลักในการเตรียมคนให้พร้อมสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยต้องเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากความตระหนักภายในของบุคลากร มากกว่าการทำตามคำสั่งหรือนโยบาย ซึ่งอาจส่งต่อความยั่งยืนในการพัฒนา

2) ด้วยพื้นฐานความเข้มแข็งในระดับภูมิภาคอาเซียนจะเกิดขึ้นได้ ต้องเริ่มต้นจากรากฐานความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นระดับรากหญ้า ซึ่งการเสริมฐานความเข้มแข็งดังกล่าวสถานศึกษาในฐานะหน่วยงานในการเตรียมคน ต้องบูรณาการสิ่งเหล่านี้เข้าไว้ในหลักสูตรและการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน และนำไปสู่การประเมินผลถึงระดับความสำเร็จได้

3) ความรู้สึกของคนในเขตพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะของพรมแดนที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ต้องไว้ต่อรับรู้ถึงความรู้สึกต่อกัน การเสริมเสริมทัศนคติที่ดีต่อผู้เรียนในเชิงของความร่วมมืออย่างสร้างสรรค์มากกว่าการแข่งขันเพื่อเอาชนะ ต้องถูกปลูกฝังและสร้างค่านิยมของการพลเมืองอาเซียนร่วมกันตั้งแต่ในระดับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเช่นกัน

4) การรับรู้และเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาผลการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตชายแดนที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้าน สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการในการได้รับการพัฒนา แต่ขาดแหล่งองค์ความรู้ในการพัฒนาหรือแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ทรัพยากรสนับสนุน การมีที่ปรึกษา รวมถึงระบบการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง ถือเป็นอุปสรรคสำคัญ ดังนั้น หน่วยงานระดับนโยบายที่ดูแลการศึกษาตั้งแตระดับเขตพื้นที่การศึกษาขึ้นไปต้องมีมาตรการ ระบบ หรือกลไกของการขับเคลื่อนที่ชัดเจน ต่อเนื่องและบูรณาการเชื่อมโยงไป

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

พร้อมกับภาระงานประจำที่สถานศึกษาต้องพึงปฏิบัติอยู่แล้ว แต่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในเรื่องของการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนถือเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมหนึ่ง ที่สถานศึกษาต้องดำเนินการรับมือเพื่อนำไปสู่การเตรียมความพร้อมของนักเรียนผ่านหลักสูตรและการจัดเรียนการสอน ซึ่งถือเป็นหน้าที่หลักของสถานศึกษาอยู่แล้ว

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาวิจัยถึงรูปแบบของการพัฒนาผลการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ในการบูรณาการเรื่องของประชาคมอาเซียนที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาในบริบทต่างๆ ทั้งสถานศึกษาที่มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสูง เช่น สถานศึกษาที่อยู่ติดชายแดน สถานศึกษาในแหล่งเศรษฐกิจสำคัญ หรือสถานศึกษาที่อยู่ในกลุ่มเปราะบางต่างๆ เช่น สถานศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการเป็นพิเศษในด้านต่างๆ เช่น ผู้พิการทางสมอง ร่างกาย สถานศึกษาในแหล่งชุมชนแออัด เป็นต้น รวมทั้งสถานศึกษาทั่วไป

2) การศึกษาถึงปัจจัยของความสำเร็จของการเตรียมพร้อมของสถานศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3) การศึกษาความเป็นไปได้ของรูปแบบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางด้านการศึกษาระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน รวมถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นร่วมกัน

4) การพัฒนาสื่อต้นแบบในเรื่ององค์ความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนที่มีประสิทธิภาพ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำหรับสถานศึกษาในการเผยแพร่องค์ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อผู้เรียน

5) การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกหัดครู เพื่อให้มีความพร้อมต่อการเป็นครูมืออาชีพที่รองรับต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน รวมถึงอนาคตของการกำหนดให้อาชีพครูเป็นอาชีพเสรีที่สามารถเลื่อนไหลได้กลุ่มประเทศสมาชิก

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กลุ่มศึกษาข้อตกลงเขตการค้าเสรีภาคประชาชน. (ออนไลน์). *ความท้าทายและโอกาส ของไทยในประชาคมอาเซียน.* เข้าถึงเมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2554. จากกลุ่มศึกษาข้อตกลงเขตการค้าเสรีภาคประชาชน. เข้าถึงได้จาก http://www.ftawatch.org/all/news/18988.

ตวง อันทะไชย. (2559). “การปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับข้อตกลงของประชาคมอาเซียน: ต้องปฏิรูปหลักสูตรและระบบการเรียนการสอน” วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 39,2 (เมษายน – มิถุนายน 2559) : 13–14.

ประวีณา ดาขุนทด และ ต้องลักษณ์ บุญธรรม. (2560). “ความต้องการจำเป็นของการบริหารเครือข่ายชุมชนสัมพันธ์ของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สู่ประชาคมอาเซียน จังหวัดปทุมธานี” Veridian E-Journal, Silpakorn University 10,3 (กันยายน – ธันวาคม) : 702-715.

พัสสกรณ์ วิวรรธมงคล. (2559). “แนวทางการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สู่ประชาคอาเซียน ในโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียนระดับมัธยมศึกษา” Veridian E-Journal, Silpakorn University 9,2 (พฤษภาคม – สิงหาคม) : 908-926.

ภารดี อนันต์นาวี. (2557). “สภาพ ปัญหาและแนวทางพัฒนาการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกสู่อาเซียน” สักทอง: วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.). 20,1 (มกราคม – เมษายน) : 1-16.

สมเกียรติ วัฒนศิริชัยกุล. (2553). *แผนยุทธศาสตร์ชาติเพื่อพัฒนาประเทศไทยก่อนเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในปี ค.ศ.2015.* กรุงเทพฯ: สินทวีกิจ พริ้นติ้ง.

สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กลุ่มประชาสัมพันธ์ สำนักงานรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ. (ออนไลน์). *การศึกษา: การสร้างประชาคมอาเซียน 2558.* เข้าถึงเมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2554, จากกระทรวงศึกษาธิการ. เข้าถึงได้จาก http://www.bic.moe.go.th/th/images/stories/book/other/ASEAN/ed-building-ASEANcommunity.pdf).

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1. (2553). *รายงานการดำเนินโครงการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน (Spirit of ASEAN: Sister School Project) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1.* ขอนแก่น: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1. (เอกสารอัดสำเนา).

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2549). *การวิจัยเปรียบเทียบการปฏิรูปการศึกษาของประเทศในกลุ่มอาเซียน.* กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (ออนไลน์). *แนวการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน ระดับประถมศึกษา.* เข้าถึงเมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2554, จากสถาบันสังคมศึกษา สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. เข้าถึงได้จาก http://social.obec.go.th/node/18.

เสาวภา งามประมวญ. (2558). “ความสัมพันธ์ระหว่างการสร้างการรับรู้อัตลักษณ์การเป็นประชาชนในประชาคมอาเซียนกับการตระหนักถึงผลประโยชน์แห่งชาติ: ศึกษาเปรียบเทียบประเทศไทย ลาวและมาเลเซีย” Veridian E-Journal, Silpakorn University 8,2 (พฤษภาคม – สิงหาคม) : 1992-2010.